

Sau h t, nh ng cu c n i d y B c Phi và Trung Đông là cu c th c t nh c a loài ng i đ đ em i công lý cho m i con ng i, cho t ng dân t c và cho c nh n lo i.

Dân quy n bùng n B c Phi và Trung Đông , M đ ng cho ti n trình ph -quát-hóa nh n quy n trên kh p th gi i

S đ t xu t, hình thành và phát tri n c a nh n quy n đã tr i qua m t quá trình di n bi n, ti m ti n và b t phát, dài m y ngàn năm.

**Đoàn ng i bi u tình c u nguy n t i qu ng tr ng Tr n
Châu Manama, Bahrain hôm Ch Nh t.
(Hình: AP Photo/Hasan Jamali)**

Nh ng d u m c quan tr ng trong quá trình đó là nh ng khi con ng i r i b đ c th n quy n, t mình khám phá ra mình đ t đ a mình lên hàng ch th c a cá nh n cũng nh c a xã h i. Hay khi, b ng hai cu c cách m ng dân quy n M và P Pháp, cu i th k th 18, thi t l p ch đ dân ch , m ra m t chân tr i m i cho loài ng i. Hay khi cu c Đ Nh Th Chi n gi a th k tr c, đ y lui đ c Phát Xít, Qu c Xã ra kh i vũ đài l ch s , ch m d t h a th c dân đ ng th i h th ng hóa và qui ch hóa nh n quy n và tuyên cáo các nh n quy n y d i hình th c Tuyên Ng n và Công c qu c t v nh n quy n v i hi u l c c ng hành đ i v i t t c m i ng i (erga omnes). Thành tích đáng k và g n đây nh t là vào đ u th p niên 1990 các c c u tranh đ u cho nh n quy n đã lo i tr đ c g n nh toàn b th l c toàn tr phi-nh n-quy n đ gi i phóng cho m t b ph n l n c a nh n lo i kh i ki p ng i không còn nh n ph m.

M t d u m c m i, tr c m t, v a m i đ c d ng lên trên con đ ng thiên lý nh n quy n. Đó là dân chúng hai qu c gia B c Phi và Trung Đông, Tunisia và Ai C p, đã đ ng lên, b ng hành đ ng, đánh đ b o quy n đ c tài, đòi l i ch quy n qu c gia cho toàn dân. T i Tunisia, cu c cách m ng “Hoa Nhài” đã bu c t ng th ng đ c tài Ben Ali ph i b ch y ra t n n n c ngoài. Và chính quy n c a ông đã b l t đ đ m đ ng cho vi c dân-ch -hóa ch đ chính tr Tunisia. T i Ai C p, sau 18 ngày t đ ng n i d y tr c ti p nh m thanh toán b máy c m quy n đ c tài, dân chúng n c Kim T Tháp, t ng b ch ê là nh ng “đà đi u ng ”, tuy không đ t đ c nh ng k t qu ngo n m c và mau l ngay t đ u nh Tunisia, nh ng đã t o ra nh ng đi u

ki n thi t y u đ sau cùng giành đ c th ng l i c b n, tru t ph l nh t đ c tài Hosni Mubarak và m ra đ c ti n trình, theo m t k ch b n có l p lang, ôn hòa dân ch hóa th t s đ t n c, không ph i dùng t i vũ l c.

Hai cu c cách m ng trong vùng - cách m ng “Hoa Nhài” c a Tunisia và cách m ng “Hoa sen” c a Ai C p - k nh đã đ t đ c nh ng thành công kh i đ u.

Trong th c ch t, nói chung, nh ng bi n c l ch s v a x y ra t i Tunisia và Ai C p - và hi n đang di n ra trong nhi u qu c gia nh Algeria, Morocco, Libya, Barhein, Iran, Yemen B c Phi và Trung Đông - ch là nh ng tái di n c a nh ng l n n i d y c a qu n chúng tr c đây n nh ng n i khác, t cách m ng b o đ ng đ n cách m ng nhưng.

Tuy nhiên cu c tranh đ u c a dân chúng B c Phi-Trung Đông, trong tình hu ng m i c a th i đ i, đã mang l i cho cu c n i d y l n này nh ng ý nghĩa pháp-lý-chính-tr đ c bi t.

Trên bình di n lý thuy t, v m t pháp lý, s ki n dân chúng b t ch p lu t pháp c a ch đ , không l i b c tr c đàn áp hung b o, t đ ng đ ng lên t i th đô và m y thành ph l n đ hành s đ ng quy n b i mi n b máy c m quy n t i ch c ch ng t r ng nhân quy n đang b c m t b c phát tri n m i.

Tr c h t, nh khoa h c, đã mang l i cho k thu t truy n tin nh ng phát minh k di u. Do đó, quan h gi a con ng i v i con ng i, gi a con ng i v i qu c gia và gi a qu c gia và qu c gia đã thay đ i đ n m c có th nói là đ o l n. Ng i dân bây gi đã có h n trong tay mình ph ng ti n v t ch t đ t mình hành x nh ân quy n mà không ph i thông qua nhà n c. H s đ ng nh ng k thu t tân ti n đ t ch c nh ng cu c h i h p công c ng dù nhà n c tìm đ cách, k c b o l c, đ ng c n. Đ ng v m t thu n túy pháp lý, ng i dân, qua nh ng chính bi n hi n nay t i B c Phi và Trung Đông đã x s nh nh ng ch th c a lu t qu c t , cũng nh qu c n i trên đ a h t nhân quy n. Nh v y mà đã đ t xu t m t cách t phát m t ý chí chung đ c c th hóa b ng nh ng kh u hi u th hi n nh ng nhân quy n li t kê trong các văn ki n qu c t và qu c n i v nh ân quy n. Cho đ n nay các b máy c m quy n đ c tài đã t c đo t h t, b ng gian trá và b o l c, nh ng kh th hành đ ng đó đ áp đ t quy n l c phi-nhân-quy n. Tình th b t cân x ng này đã đ t nhiên thay đ i và đã giúp cho nhân dân l y l i ch quy n qu c gia.

Th đ n, nh ng cu c n i d y ở Bắc Phi và Trung Đông đã đ a l i cho nh n quy n nh ng kích th c, nh ng quy n uy m i. Nh n quy n là kh th cho con ng i đ c th t s t do, và bình đ ng tr c pháp lu t, gi a con ng i v i con ng i và nh t là gi a đa s b tr và thi u s th ng tr . Nhà n c không th l m đ ng quy n l c nh đ c phép s đ ng b o l c đ phá b quy n t do và quy n đ c đ i x b nh đ ng. Các ch đ ở Tunisia và Ai C p đã không nh ng không tôn tr ng mà còn dày xéo thô b o lên nh n quy n nên đã b s p đ . Cũng c n nh n m nh r ng ở b t c n i nào trên hoàn vũ h có con ng i là ph i có nh n quy n và nh n quy n ph i đ c tôn tr ng và th c hi n. Nh n quy n không ph i ch là nh ng đ c s n c a m t s nh các n c tân ti n và gi u m nh nh l p lu n sai trái c a nh ng b máy tuyên truy n huy n ho c c a các th l c đ c tài phi-nh n-quy n. Theo tinh th n c b n c a lu t qu c t thì nh n quy n là “t t c quy n c a m t con ng i và quy n c a t t c m i ng i”.

Sau h t, nh ng cu c n i d y ở Bắc Phi và Trung Đông là cu c th c t nh c a loài ng i đ đ m l i công lý cho m i con ng i, cho t ng dân t c và cho c nh n lo i. Nh ng tác nh n t i ch trong nh ng cu c n i d y y đã không đòi g khác h n là công lý, qu c t , lu t qu c gia v nh n quy n ph i đ c các b máy nhà n c tôn tr ng tri t đ . N u nh ng k đ c phép c m quy n mà không tôn tr ng lu t pháp thì ng i dân cũng đ c phép đ ng lên đòi l i ch quy n qu c gia đ b o v lu t pháp chân chính - nghĩa là không ph i là th lu t pháp công c c a đ c tài - và quy n s ng có nh n ph m c a ng i dân. Hai th này, lu t pháp và nh n quy n là hai thành t c a Công Lý. Vào th i đ i m “toàn c u hóa” hi n nay, cá nh n và dân t c không đ n đ c trong cu c tranh đ u th c hi n và b o v Công Lý. Vì v y mà Hoa K cũng nh Liên Hi p Châu Âu đã công khai lên án đ c tài xâm ph m nh n quy n và đã không ng n ng i v t qua nh ng l thối ngo i giao c đ i n và ích k đ đ ng v phía nh ng ng i n i lo n. Ng i ta có th rút ra k t lu n r ng quy lu t c a nh n quy n là nh ng hi n t ng phi-nh n-quy n s m mu n đ u b tiêu di t.

Tr c khi có th thay đ i sâu r ng đ c tình tr ng phi-nh n-quy n kinh niên ở Bắc Phi và Trung Đông, ít ra thì nh ng cu c n i d y ch ng đ c tài, đã và đang di n ra, c a dân chúng ở vùng này cũng mang l i cho nh n lo i m t ý th c nh n quy n m i c v qui mô l n th c ch t. Nh n quy n ở kh p n i. T t c m i nh n quy n cho t ng ng i và cho t t c m i ng i. Đó là tín đ i u m i cho nh n lo i đ xây đ ng hòa bình và h nh phúc n i tr n th .

N c Vi t Nam không ph i là c a riêng c a đ ng C ng S n Vi t Nam, c a nh ng ng i c m quy n c ng s n ti m v . T ch c gian nh n hi p đ ng này tr c th c t đ t n c và đ i ánh sáng c a lu t qu c t ch là nh ng nh ng th ph m gi t ng i c p c a qu tang. Không th đ cho tình tr ng phi-công-lý kéo dài lâu thêm n a. Gi c a Công Lý nh n quy n s đ i m và ph i đ i m. Chuy n tàu l ch s nh n quy n, t do dân ch đã chuy n bánh t Bắc Phi và Trung Đông. Xin đ ng l chuy n tàu này m t l n n a. Nh cu i th p niên 1989 và đ u th p niên 1990 ở Đông Âu và Liên Xô cũ.